

CZU: 347.413 + 347.91/95

DOI: [10.5281/zenodo.3886747](https://doi.org/10.5281/zenodo.3886747)

RATIFICAREA ACTELOR DE PROCEDURĂ CIVILĂ EFECTUATE DE REPREZENTANTUL CONTRACTUAL FĂRĂ ÎMPUTERNICIRI: A FI SAU A NU FI?

*Elena BELEI**Universitatea de Stat din Moldova*

Problema valabilității împuternicirilor reprezentanților contractuali în cadrul proceselor civile dintotdeauna a generat în practică discuții controversate. Articolul 81 CPC RM, deși pare simplu și clar, totuși cauzează un soi de disconfort pentru justițiabili, motiv pentru care se caută posibilități de surmontare a acestuia. Recurgerea la norme de drept material pentru a eluda rigorile procesuale nu este o tendință salutară (de exemplu, la art.370 din Codul civil). Însă, legiuitorul Republicii Moldova ar putea căuta o soluție pentru a legifera modul de ratificare a actelor de procedură efectuate de reprezentantul fără împuterniciri, după cum și practica judiciară trebuie să se schimbe pentru a evita tentațiile substituirii normelor procedurale prin norme de drept material.

Cuvinte-cheie: reprezentare contractuală, reprezentant, împuterniciri generale, împuterniciri speciale, act de procedură, ratificare.

RATIFICATION OF CIVIL PROCEDURE ACTS CARRIED OUT BY A CONTRACTUAL REPRESENTATIVE WITHOUT AUTHORIZATIONS: TO BE OR NOT TO BE?

The problem of the contractual representatives' authorizations during civil proceedings has always led to controversial discussions in practice. Even though it seems to be simple and clear, art. 81 of Civil Code of Procedure causes a kind of discomfort for citizens seeking justice, which is the reason to look for possibilities of overcoming this situation. Making use of rules of substantive law with the intention to avoid procedural rigors does not represent a welcomed tendency (as, for example in art. 370 of Civil Code). However, the legislator of the Republic of Moldova could look for a solution with the purpose of legislating the way to ratify the procedure acts carried out by representatives without authorizations. The judicial practice also needs changing as to avoid the temptation to substitute proceedings rules through rules of substantive law.

Keywords: contractual representation, representative, general authorization, special authorization, procedural act, ratification.

Introducere

În practica judiciară pe care o dezvoltă zi de zi instanțele naționale și pe care noi, justițiabili, ne-o dorim constantă și previzibilă se produc suficient de multe situații care **generează** interesante și utile discuții între magistrați, avocați, profesori de drept. Vom încerca să relatăm în continuare concluziile unei astfel de dispute.

În speță este vorba de exercitarea fără împuterniciri a actului de procedură de către reprezentantul contractual și ingenioasa, dar demna de atenție, sugestie de a utiliza ca normă procesuală art.370 din Codul civil [1], potrivit caruia *dacă o persoană încheie un act juridic în numele unei alte persoane fără a avea împuterniciri pentru reprezentare sau cu depășirea împuternicirilor, actul juridic produce efecte pentru reprezentat numai în cazul în care acesta îl ratifică ulterior. În acest caz, actul juridic poate fi ratificat atât expres, cât și prin acțiuni concludente. Până la ratificare actul juridic constituie un act juridic ineficient în raport cu reprezentatul.*

Rezultate și discuții

Ne exprimăm ferme rezerve în a adopta soluții pripite fără a asigura coerența unei argumentări fundamentale și fără a estima impactul asupra caracterului echitabil al oricărui proces civil.

De aceea, ținem să reiterăm ceea ce pare simplu și evident: între reglementările civile și procesual civile ale unor instituții de drept similare există totuși niște diferențe, uneori substanțiale.

Pornim de la dictonul dreptului civil – *se poate tot ce nu este interzis*; totuși, atenționăm că dreptul procedural civil este ghidat de alt dicton – *se poate tot ce este permis*.

Astfel, reprezentarea în dreptul civil – ca drept material – se supune unor reglementări exprese, dar destul de vaste [2]. Totuși, pare incontestabil că se referă la drepturi și obligații juridice **civile** (nu procesual civile), generate, modificate sau stinse prin **acte juridice civile** (nu acte de procedură), încheiate între persoane fizice și juridice. Subiecții raporturilor juridice civile – persoanele fizice și juridice – sunt din punct de vedere juridic pe poziții de egalitate.

Per a contrario, subiecții raporturilor de procedură civilă sunt, pe de o parte, justițiabili, care interacționează cu instanța de judecată, pe de altă parte, în legătură cu examinarea și soluționarea unei cauze civile. De remarcat că subiecții raporturilor de procedură civilă nu sunt pe poziții de egalitate, instanța fiind organ al puterii de stat, care trebuie, în mod imparțial, să asigure egalitatea părților raportului material juridic devenit litigios [3].

Atât justițiabili, cât și instanța de judecată exercită drepturi și obligații juridice procesual-civile care apar, se modifică sau se sting în urma efectuării de acte juridice procesual civile. Numite generic în doctrină acte de procedură, constatăm că legiuitorul nostru evită să le definească.

În literatura română, prin act de procedură este percepută atât operațiunea juridică, cât și înscrisul care constată această operațiune [4].

Într-adevăr, dacă am încerca să delimităm actul juridic, *lato sensu*, de actul de procedură, *stricto sensu*, am putea identifica o similitudine în conținutul acestora, în ideea că ambele reprezintă o manifestare de voință a subiecților unui raport juridic în vederea realizării drepturilor și obligațiilor lor. În același timp, nu putem evita și deosebirea dintre acestea, adică obiectul; or, actele juridice se referă la drepturile și obligațiile **materiale**, iar actele de procedură se raportează la drepturile și obligațiile **procedurale** ale părților [5].

Doctrina evidențiază deosebiri substanțiale între actele juridice civile și actele de procedură [6].

De aceea, reprezentarea judiciar-civilă este o instituție proprie procedurii. Nu întâmplător reprezentanții contractuali sunt, de regulă, profesioniști.

Codul de procedură civilă al Republicii Moldova¹ (în continuare – CPC RM) prevede suficient de clar:

- 1) cine poate fi reprezentant contractual în cadrul procesului civil²;
- 2) cum se perfectează împuternicirile unui reprezentant contractual în justiția civilă³.

În acest sens, într-un proces civil nu va putea să pretindă calitatea de reprezentant contractual altcineva decât un avocat, avocat stagiar, o „*rudă-jurist*” conform art.75 alin.(1/1) CPC RM sau un salariat al unei persoane juridice.⁴ Și aceasta, după confirmarea documentară destul de riguroasă a unei atare calități și a împuternicirilor oferite de către reprezentat.

De aceea, în procesul civil delimitarea împuternicirilor generale și a celor speciale este imperios necesară nu doar din punct de vedere teoretic.

Articolul 81 CPC RM, deși pare simplu și clar, totuși cauzează un soi de disconfort pentru justițiabili, motiv pentru care se caută posibilități de surmontare a acestuia.

Să încercăm dezasblarea acestuia pentru a-l înțelege mai bine.

Împuternicirea de reprezentare în judecată acordă reprezentantului dreptul de a exercita în numele reprezentatului toate actele procedurale, aceasta semnificând majoritatea⁵ drepturilor procedurale generale prevăzute de art.56 CPC RM.

Reprezentantul, nefiind participant la proces în sensul art.55 CPC RM, nu exercită drepturi procesuale proprii, fiind ținut de permisiunea reprezentatului de a întreprinde ceva.

¹ Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.130-134.

² Articolul 75 CPC RM spune clar: pentru o persoană fizică – avocat, avocat, soț/soție, părinți, copii, frați, surori, bunei, nepoți dacă aceștia sunt licențiați în drept; pentru persoană juridică – avocat, avocat stagiar, angajat al persoanei juridice.

³ Avocatul, avocatul stagiar – mandat;

«*Rudă-jurist*» – procură autenticată notarial;

Angajatul persoanei juridice – procură;

⁴ Pseudoargumentul că întrucât reprezentant în dreptul civil poate fi orice persoană (deci, în justiție ar trebui să fie la fel) este lipsit actualmente de substanță, rămânând poate ușor nostalgic după reglementările procesual civile de până la anul 2010 când a fost modificat Codul de procedură civilă prin Legea nr.102 din 28.05.2010, publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr.135-137.

⁵ Termenul „majoritatea” se referă la faptul că în art.56 CPC RM dreptul „*de a ataca actele judiciare*” este unul general, iar în art. 81 CPC RM împuternicirea „*de a ataca hotărârea judecătorească*” este una specială.

Excepțiile enumerate limitativ în art.81 CPC RM sunt în majoritatea⁶ cazurilor drepturi speciale ale părților, a caror exercitare impune o responsabilitate sporită a acestora; or, examinarea cauzei depinde în toate cazurile de faptul cum și când sunt exercitate drepturile speciale.

Anume din acest considerent legiuitorul impune în mod imperativ ca **împuțnericirea de a exercita un drept special trebuie să fie menționată expres, sub sancțiunea nulității, în mandat sau procură.**

Tehnic vorbind, majoritatea drepturilor generale nu trebuie enunțate expres în documentele care certifică calitatea de reprezentant contractual, iar drepturile speciale ale subiectului reprezentat devin și împuțnericiri speciale ale reprezentantului doar dacă sunt expres prevăzute în mandatul sau procura reprezentantului.

Este vorba de dreptul:

- 1) de a semna cererea și de a o depune în judecată;
- 2) de a recurge la arbitraj pentru soluționarea litigiului;
- 3) de a renunța total sau parțial la pretențiile din acțiune;
- 4) de a majora sau reduce cuantumul acestor pretenții;
- 5) de a modifica temeiul sau obiectul acțiunii;
- 6) de a o recunoaște;
- 7) de a recurge la mediere;
- 8) de a încheia tranzacții;
- 9) de a intenta acțiune reconvențională;
- 10) de a transmite împuțnericiri unei alte persoane;
- 11) de a ataca hotărârea judecătorească;
- 12) de a-i schimba modul de executare;
- 13) de a amâna sau eșalona executarea ei;
- 14) de a prezenta un titlu executoriu spre urmărire;
- 15) de a primi bunuri sau bani în temeiul hotărârii judecătorești.

Toate aceste împuțnericiri speciale permit reprezentantului contractual să interacționeze cu instanța de judecată, nu să încheie acte juridice. Doar în 3 cazuri încheierea de acte juridice în accepțiunea dreptului civil sunt fie temeiuri, fie și consecințe ale exercitării actelor de procedură.

Astfel:

- împuțnericirea „de a recurge la arbitraj” conform Legii nr.23/2008⁷ semnifică exercitarea dreptului părții de a încheia cu partea adversă o convenție de arbitraj sau un compromis prin care convin remiterea tuturor litigiilor sau a unei părți din litigii, care au apărut sau care ar putea să apară între ele ca rezultat al unui raport juridic contractual sau necontractual spre soluționare în arbitraj. Urmare a valabilității unei astfel de împuțnericiri cererea se va scoate de pe rol conform art.267 alin.(1/1) CPC RM⁸;

- împuțnericirea „de a recurge la mediere” conform Legii nr.135/2015⁹ semnifică exercitarea dreptului părții de a semna contractul de mediere și de a participa la procesul de mediere în condițiile art.33 alin.(6) din respectiva lege. Urmare a valabilității unei astfel de împuțnericiri procesul se va suspenda conform art.260 alin.(1) lit.f) CPC¹⁰;

- împuțnericirea „de a încheia tranzacții” semnifică dreptul părții de a înceta procesul prin tranzacție de împăcare, adică de a semna un contract prin care de comun acord cu partea adversă convin să prevină un proces ce poate să înceapă, să termine un proces început sau să rezolve dificultățile ce apar în procesul executării unei hotărâri judecătorești (art.1917 CC RM). Urmare a valabilității unei astfel de împuțnericiri procesul încetează conform art.265 lit.f) CPC RM¹¹;

⁶ Per a contrario, împuțnericirea specială de a ataca hotărârea judecătorească este drept general al participanților la proces.

⁷ Legea cu privire la arbitraj, nr.23 din 22.02.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.88-89.

⁸ *Instanța judecătorească scoate cererea de pe rol în cazul în care:*

l¹) părțile au solicitat examinarea cauzei de către judecata arbitrală, în condițiile legii;

⁹ Legea cu privire la mediere, nr.137 din 03.07.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.224-233.

¹⁰ *Instanța judecătorească este obligată să suspende procesul în cazul: f) inițierii medierii în condițiile Legii cu privire la mediere.*

Articolul 21 alin.(2) al Legii nr.137/2015 stipulează: „Inițierea medierii în condițiile prezentei legi constituie temei pentru suspendarea procesului civil sau procedurii arbitrale de la data semnării contractului de mediere”.

¹¹ *Instanța judecătorească dispune încetarea procesului în cazul în care:*

d) părțile au încheiat o tranzacție, confirmată de instanță.

Doar aceste împuterniciri speciale oferă reprezentantului posibilitatea să interacționeze și cu partea adversă în mod expres. Însă, rezultatele acestei interacțiuni, indiferent de faptul cum se numesc ele – convenție de arbitraj, contract de mediere sau tranzacție – trebuie în mod obligatoriu să fie apreciate din punctul de vedere al legalității de către instanța de judecată cu care nu se pot încheia acte juridice.

Să ne închipuim că reprezentantul pârâtului în lipsa împuternicirii speciale de a recunoaște acțiunea (în mandat această împuternicire nu este scrisă) totuși în referința pe care o semnează face acest lucru.

În mod firesc, instanța trebuie să verifice dacă există sau nu împuternicirea specială de a recunoaște acțiunea.

Să presupunem că vigența judecătorului, și nu formalismul excesiv al acestuia, l-a determinat să verifice atent dacă există sau nu împuternicirea specială de a recunoaște acțiunea.

Întrucât legea procesuală specifică clar sancțiunea nulității, aceasta înseamnă că recunoașterea acțiunii nu poate fi făcută de către reprezentant, deci instanța trebuie să respingă demersul reprezentantului pârâtului și să continue examinarea cauzei.

Bineînțeles, pârâtul poate să comunice nemijlocit instanței despre recunoașterea acțiunii fie printr-un înscris transmis prin reprezentant, fie prin prezența personală în ședința de judecată. Iar aceasta nu semnifică ratificarea actului făcut de avocat fără împuternicire specială. Aceasta semnifică exercitarea personală a actului de procedură. Riscuri procesuale majore în această speță nu putem identifica, întrucât conform art.60 CPC RM pârâtul este în drept să recunoască acțiunea pe tot parcursul examinării cauzei.

Dacă un avocat, în mandatul căruia lipsește împuternicirea specială de a ataca hotărârea judecătorească, totuși exercită acest drept în numele și interesul părții care a pierdut procesul, lucrurile se complică puțin, dar nu în mod fatal.

Reamintim că cererea de apel în formă extrem de simplă (doar declararea unui dezacord cu dispozitivul unei hotărâri judecătorești) se depune în 30 de zile de la data pronunțării acestuia (art.362 alin.(1) CPC RM). Această cerere de apel oricum trebuie semnată în modul corespunzător. Articolul **365 alin.(3)** CPC RM prevede expres: „*Cererea de apel se semnează de apelant sau de reprezentantul său. În ultimul caz, la cerere se anexează documentul, legalizat în modul stabilit, care certifică împuternicirile reprezentantului dacă în dosar lipsește o astfel de împuternicire*”.

Care este consecința procesuală a încălcării acestei prevederi?

Constatăm, cu regret, o disonanță gravă între prevederile exprese ale legii procesuale și practica constantă, dar eronată a instanțelor de apel.

Urmând firul logic nu doar al actualelor prevederi procesuale, ci și al esenței acestora, instanța de apel trebuie să nu dea curs unei astfel de cereri de apel; or, art.368 alin.(1) CPC RM prevede foarte clar: „**Dacă cererea de apel nu întrunește condițiile prevăzute la art.364 și 365 și dacă cererea este depusă fără plata taxei de stat, instanța de apel, în termen de 10 zile de la repartizarea dosarului, dispune printr-o încheiere, fără înștiințarea participanților la proces, să nu se dea curs cererii, acordând apelantului un termen pentru lichidarea neajunsurilor**”.

Trist, dar adevărat, instanțele noastre de apel consideră că în astfel de situații cererea de apel a fost depusă de o persoană care nu este în drept să declare apel (art.369 alin.(1) lit.d) CPC RM).

Considerăm nejustificat de dură această reacție a instanțelor de apel, mai ales că nu este susținută de niciun argument juridic esențial.

Cică, avocatul care nu are împuternicirea specială expres menționată în mandat nu are dreptul să depună apel.

După cum nu are dreptul să depună apel persoana care nu a fost atrasă în proces de către instanța de fond, dar care crede că i s-a încălcat un drept prin pronunțarea hotărârii judecătorești.

Situația juridică a acestor subiecți procesuali este total diferită. Avocatul exercită drepturi procesuale care nu-i aparțin, întrucât partea care îl împuternicește îi transmite posibilitatea de a exercita drepturile sale procesuale. Avocatul are doar împuterniciri. Nu întâmplător art.75 alin.(4) CPC RM prevede: „*Actele procedurale efectuate de reprezentant în limitele împuternicirilor sale sunt obligatorii pentru persoana reprezentată în măsura în care ele ar fi fost efectuate de ea însăși. Culpă reprezentantului este echivalentă culpei părții*”.

Este evidentă deosebirea dintre situația când o persoană nu poate fi apelant și când un reprezentant al unui apelant veritabil nu are împuterniciri.

Atunci când un terț neimplicat deloc în examinarea fondului unei cauze civile semnează un mandat prin care împuternicește expres un avocat să declare apel, suntem în situația în care împuternicirea este, iar dreptul

lipsește. Iată aici soluția procesuală corect dispusă de instanța de apel va fi restituirea cererii de apel (art.369 alin.(1) lit.d) CPC RM).

Revenind la șansa unei ratificări a cererii de apel semnată de către un avocat fără împuternicire specială, constatăm că această „asanare” procesuală poate avea loc, doar că ea va comporta alt efect. Și anume: apelantul, prin ceea ce s-ar putea numi ratificarea actului procesual defectuos exercitat de către avocatul său, poate să exercite el personal dreptul de contestare cu apel a hotărârii judecătorești. Asta însemnând, cel puțin, adresarea către instanța de apel, măcar prin poștă cu un act scris și semnat, din care instanța de apel să poată înțelege fără echivoc că apelantul nu este de acord cu hotărârea judecătorească așa cum nu a fost de acord nici avocatul său. Iar instanța de apel este deja obligată să reacționeze la actul procesual exercitat de apelant, semnându-i niște neajunsuri formale (art.365 CPC RM) sau niște erori esențiale în exercitarea dreptului său. Deci, instanța de apel trebuie oricum să aprecieze cum și-a exercitat apelantul dreptul său într-un anumit moment. Acest fapt nu exclude dreptul apelantului de a oferi expres reprezentantului său împuternicirea specială de contestare, ceea ce nu semnifică însă corectarea *postfactum* a unei scăpări.

De ce ar fi îndreptățit un subiect procesual să ratifice niște acte făcute deja de către reprezentantul său contractual în interesele sale (de exemplu, în cazul nostru, a unei cereri de apel)? Credem că doar pentru a-și facilita accesul la justiție și a-și exercita abuziv dreptul la apărare. De ce apelantul nu a împuternicit reprezentantul său cu dreptul de a contesta în locul lui hotărârea? Presupuneri pot fi mai multe, doar că, pornind de la principiul disponibilității, acestea nu contează. Anume grație acestui principiu putem, pe bună dreptate, să presupunem că persoana pur și simplu nu dorește să facă apel, de aceea nici nu împuternicește pe nimeni în acest sens. Și instanța competentă nu poate considera că apelul a fost exercitat legal dacă nu se convinge de adevărata voință a subiectului de drept. Acțiunile concludente în procedura civilă lipsesc, întrucât legea prevede expres consecințele faptelor părților, fie ele acțiuni sau inacțiuni.

Să nu uităm că apelul depus fără împuterniciri favorizează apelantul, dar defavorizează intimatul, după cum posibilitatea ratificării actului favorizează tot apelantul și defavorizează în continuare intimatul. Se conturează un vădit dezechilibru procesual, și atunci ne întrebăm: cum se poate apăra într-o astfel de situație intimatul care a câștigat un proces? Și asta în contextul stringenței la nivel național de a fortifica securitatea raporturilor juridice.

Trebuie să-i asigurăm intimatului ca parte adversă, care are un interes procesual opus apelantului, aceleași șanse de apărare. Justul echilibru pe care legiuitorul trebuie să-l asigure prin norme procesuale pornește de la „*egalitatea de arme*” și de la caracterul rezonal și surmontabil al limitărilor de drepturi și al excepțiilor procedurale. Cum se va putea apăra un intimat de un apel depus fără împuternicire specială, ratificată ulterior de către apelant însuși? Are el dreptul să lupte cu arme legitime pentru a i se menține hotărârea judecătorească care deja are niște limite clare ale puterii lucrului judecat?

Dacă apelantul încearcă să „*ratifice*” actul de procedură făcut în interesul său după expirarea termenului de apel, aceasta permite instanței de apel să califice, în condițiile legii, acest act de procedură ca cerere tardivă de apel. De fapt, unicul motiv al ratificării *post factum* a unui act de procedură civilă, care trebuie să corespundă unor cerințe de formă, conținut și termen, este să justifice încălcarea acestor cerințe. În cazul nostru, cea mai necesară justificare este pentru întârziere.

În cazul în care adresarea cu apel este aproape impecabilă, doar semnătura avocatului pe cererea de apel fiind fără împuternicire scrisă expresă, considerăm ca instanța de apel nu trebuie să dea curs cererii de apel, așa cum prevăd expres art.368 alin.(1) și art.365 alin.(3) CPC RM, și să ofere termen pentru remedierea acestui neajuns. Schimbarea practicii defectuoase a instanțelor de apel din Republica Moldova este vital necesară. Și în astfel de situație ar dispărea și tentațiile de substituie a rigorilor de procedură prin aplicarea normelor de drept material.

Considerăm că este în puterea instanțelor de apel să facă acest lucru în condiții legitime, atâta timp cât tot instanțele de apel „desconsideră” în sens bun alin.(5) al art.170 CPC RM. Este vorba de impedimentul legal de a contesta cu recurs încheierea de restituire a cererii de chemare în judecată din motivul prevăzut la lit.e) **cererea nu este semnată ori este semnată de o persoană neîmputernicită de a o semna ori este semnată fără a se indica funcția semnatarului.**

Interpretând legea *ad litteram*, această încheiere nu poate fi contestată cu recurs; or, alin.(5) din respectivul articol nu o prevede: „*Încheierea prin care instanța judecătorească restituie cererea în temeiul alin.(1) lit.a), b), c) și g) poate fi atacată cu recurs*”. Totuși, instanțele de apel examinează și chiar admit cereri de recurs

formulate împotriva unor astfel de încheieri. Dincolo de motivele care justifică această depășire vădită a cadrului legal, considerăm imperios necesară modificarea de către legiuitor a respectivei norme procesuale. Soluții ar fi două: fie permisiunea contestării cu recurs a tuturor încheierilor de restituire, inclusiv a celor semnate fără împuterniciri exprese, fie excluderea acestui temei de restituire și plasarea lui printre temeiurile de a nu da curs cererii de chemare în judecată. În ipoteza din urmă legiuitorul Republicii Moldova ar renunța la norme procesuale extrem de riguroase și ar reglementa echilibrat ordinea adresării în judecată cu posibilitatea corectării acesteia. Mai mult decât atât, dacă instanțele de apel sunt cel puțin legal îndreptățite să facă acest lucru, consecvența inversă, adică adoptarea acelorași norme pentru instanțele de fond ar fi o soluție bună, care ar împăca practica cu legile calitative și ar spori previzibilitatea ambelor.

Totuși, pentru cercetarea plenară și multiaspectuală a subiectului, trebuie să atenționăm că în legislația altor state există reglementări care permit în diferit mod ratificarea actului efectuat fără împuterniciri, fapt pe care îl considerăm demn de atenția legiuitorului moldav.

De exemplu, art.87 alin.(2) din Codul de procedură civilă al României¹² prevede: „Avocatul care a reprezentat sau asistat partea la judecarea procesului poate face, chiar fără mandat, orice acte pentru păstrarea drepturilor supuse unui termen și care s-ar pierde prin neexercitarea lor la timp și poate, de asemenea, să introducă orice cale de atac împotriva hotărârii pronunțate. În aceste cazuri, toate actele de procedură se vor îndeplini numai față de parte. Susținerea căii de atac se poate face numai în temeiul unei noi împuterniciri”.

În același context, art.89 din Codul de procedură civilă al Germaniei prevede: „În cazul în care o persoană acționează în numele unei părți în calitate de negotiorum gestor (persoană care acționează în numele alteia fără să i se acorde o autorizare expresă în acest sens) sau în calitate de avocat, fără a depune o procură în fața instanței, ea poate fi admisă în proces în mod preliminar fără asigurarea garanției pentru costuri și daune. Hotărârea definitivă poate fi pronunțată numai după expirarea perioadei de depunere a autorizării (confirmării împuternicirilor). În cazul în care confirmarea împuternicirilor nu a fost depusă până la pronunțarea hotărârii judecătorești, persoana admisă preliminar în litigiu urmează să fie impusă la compensarea costurilor pe care le-a suportat adversarul ca urmare a admiterii la proces; în plus, ea va compensa și daunele suferite de acesta din urmă ca urmare a acestei admiteri”.

Concluzii

În Republica Moldova, art.370 CC RM¹³ nu poate fi agreat pentru a iniția sau chiar a fundamenta o practică judiciară a ratificării actului de procedură exercitat de reprezentantul contractual fără împuterniciei din mai multe considerente:

- 1) raporturi de procedură civilă se produc nu între participanții la proces, ci între fiecare participant la proces și instanța de judecată ca subiect obligatoriu;
- 2) participanții la proces nu încheie acte juridice cu instanța, ci exercită acte de procedură permise de lege care trebuie confirmate de instanța de judecată;
- 3) efectele actelor de procedură civilă se răsfrâng nu doar asupra subiectului reprezentat, ci și asupra părții adverse, de aceea sintagma *actul juridic produce efecte pentru reprezentat* numai în cazul în care acesta îl ratifică ulterior este inutilizabilă în procesul de înfăptuire a justiției;
- 4) acțiunile concludente nu sunt permise de normele de procedură civilă; or, legea stabilește clar ce pot face participanții, când pot exercita respectivele acțiuni și care sunt cerințele de formă și de conținut pentru acestea;
- 5) actul de procedură exercitat fără împuterniciri este nul atât pentru reprezentat, cât și pentru partea adversă, deci nu poate produce vreun efect asupra procesului pendinte;
- 6) instanța de judecată este investită cu prerogativa de a verifica existența și valabilitatea împuternicirilor speciale ale reprezentantului contractual pentru a nu admite exercitarea necorespunzătoare a drepturilor de către una din părți și dezechilibrarea procesuală în raport cu partea adversă.

¹² Codul de procedură civilă al României din 01 iulie 2010. În: *Monitorul Oficial al României*, 2015, nr.247.

¹³ Dacă o persoană **încheie un act juridic** în numele unei alte persoane fără a avea împuterniciri pentru reprezentare sau cu depășirea împuternicirilor, actul juridic produce **efecte pentru reprezentat** numai în cazul în care acesta îl ratifică ulterior. În acest caz, actul juridic poate fi ratificat atât expres, cât și prin **acțiuni concludente**. Până la ratificare actul juridic constituie un act juridic **ineficient** în raport cu reprezentatul.

Însă, legiuitorul Republicii Moldova ar putea căuta o soluție pentru a legifera modul de ratificare a actelor de procedură efectuate de reprezentantul fără împuterniciri, după cum și practica judiciară trebuie să se schimbe pentru a evita tentațiile substituirii normelor procedurale prin norme de drept material.

În acest sens, considerăm necesară modificarea art.170 CPC RM. Soluții ar fi două: fie permișiunea conștientă cu recurs a tuturor încheierilor de restituire, inclusiv a celor semnate fără împuterniciri exprese, fie excluderea acestui temei de restituire și plasarea lui printre temeiurile de a nu da curs cererii de chemare în judecată prevăzute în art.171 CPC.

În cazul în care adresarea cu apel nu are alt neajuns decât lipsa împuternicirii exprese a avocatului apelantului, considerăm ca instanța de apel nu trebuie să dea curs cererii de apel, așa cum prevăd expres art. 368 alin.(1) și art.365 alin.(3) CPC RM și să ofere termen pentru remedierea acestui neajuns. Schimbarea practicii defectuoase a instanțelor de apel din Republica Moldova este vital necesară.

Referințe:

1. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 06.06.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2019, nr.66-75.
2. DELEANU, I. *Tratat de procedură civilă*. Volumul I. Ediție revăzută, completată și actualizată. București: Universul Juridic, 2013, p.766.
3. BELEI, E., COBAN, I. ș.a. *Drept procesual civil. Partea generală*. Chișinău: Lexon, 2016, p.396-397.
4. DELEANU, I. *Op.cit.*, p.767.
5. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, nr.225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.130-134.
6. Legea cu privire la arbitraj, nr.23 din 22.02.2008. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2008, nr.88-89.
7. Legea cu privire la mediere, nr.137 din 03.07.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.224-233.
8. Codul de procedură civilă al României din 01 iulie 2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.247 <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/140271>

Date despre autor:

Elena BELEI, doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: elenabelei@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-6749-3546

Prezentat la 12.03.2020